בס"ד

פרד"ס יהודה

עלון שבועי באידיש ע"י יהודה זבולון הלוי קליטניק

פרשת חוקת תשע"ו | **גליון 367 [שנה ח']**

סמיכות הפרשיות ולא תמותו זאת חקת התורה

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה: (יט ב) דארף מען פארשטיין די סמיכות פון זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה צו דאס וואס עס ענדיגט זיך ענדע פון פ' קרח, וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ: (יח לב) נאר דער מדרש זאגט אויפן פסוק זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה ההוא דכתיב אִמֲרוֹת ה' אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת (תהלים יב ז) דאס צו מסביר זיין לויט די גמ' (פסחים ג.) אמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ["אֲשֶׁר אֵינֶנָּה"] ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנא' (בראשית ז ח) מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה, און עס שטייט נישט וּמִן־הַבְּהֵמָה "הַטְּמֵאָה", זעהט מען דעם דרך פון די תורה הק' איז צו שרייבן ריינע לשונות אפילו ער וועט מוזן שרייבן מער ווערטער, יעצט רש"י שרייבט, וְלֹא תָמוּתוּ: הא אם תחללו תמותו: שטייט נאר אויב איר וועט נישט מחלל זיין די די קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וועט מען נישט שטארבן, אבער עס שטייט נישט בפירוש אז דער וואס וועט מחלל זיין וועט באקומען מיתה! נאר מען לערנט דאס ארויס פון מִכְּלַל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. אז חלילה אויב תחללו תמותו: איי פארוואס שטייט דאס נישט בפירוש? נאר ווייל די תורה זוכט צו שרייבן ריינע לשונות אזוי ווי ר' יהושע בן לוי זאגט, און די גמ' (סנהדרין לב:) שטייט פותחין לזכות אִי לֹא קָטַלְתְּ לֹא תִדְחַל – אויב דו האסט נישט געהרגעט דארפסטו נישט מורא האבן – און עס שטייט נישט אִם קָטַלְתְּ תִּדְחַל, נאר ווייל מען זוכט צו שרייבן ריינע לשונות און מען נוצט מִכְּלַל לָאו וכו', דאס איז די סמיכות וְלֹא תָמוּתוּ פארוואס שטייט נישט אִם תְּחַלְּלוּ תָמוּתוּ? נאר זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה, הה"ד אִמֲרוֹת ה' אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת, די רייד פון אויבערשטן איז ריין און מען באנוצט זיך מיט מִכְּלַל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. דעריבער שטייט נאר לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ. (תנופה לחיים – ר' חיים פאלאג'י)

פארוואס האט מען געדארפט זאגן דעם דין פון פרה אדומה צו אהרן?

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה: (יט א– ב) מען ווייסט אז אהרן האט נישט געמאכט דער פרה אדומה נאר אלעזר אזוי ווי עס שטייט אין פסוק וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, אויב אזוי פארוואס האט געדארפט זיין דער דיבור צו אהרן און אויך פאר משה? און אויב וועגן אויסלערנען די הלכות, איז דאך אהרן נישט אנדערש פון כלל ישראל, וואלט געדארפט נאר שטיין וַיְדַבֵּר ה' זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה? נאר רש"י ברענגט פון ר' משה הדרשן דעם טעם פארוואס דער אויבערשטער האט אוועק גענומען די פרה אדומה פון אהרן: וז"ל "ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור": ממילא האט דער אויבערשטער געוואלט מפייס זיין אהרן ביי דעם ענין פון פרה אדומה, דעריבער איז געווען די ציווי פאר אהרן נאר וועגן פיוס, און ווייל עס איז געווען נאר אלץ כבוד, האט מען אויך מצרף געווען משה, וועגן דעם שטייט וַיְדַבֵּר ה' אֶל "מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן" לֵאמֹר. (אגרא דכלה – דינוב)

מען דארף מבטל זיין פון אבילות צו העלפן אידן אין א סכנה

וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם: וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן: (כ א–ב) שטייט אין מדרש אז גלייך נאר ווען מרים איז געשטארבן איז אוועק איר באר, און וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן, מען האט געזוכט משה און אהרן, אבער וויבאלד זיי זענען געווען אבלים אויף מרים, זייער שוועסטער, האבן זיי נישט געוואלט ארויסגיין פון שטוב, האט זיי דער אויבערשטער געזאגט, יעצט ווען כלל ישראל איז דארשטיג זיצט מען אבילות! קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם: (שם ח) אין שו"ע (יו"ד סי' שפ"ד) ווערט געפסק'נט אז אויב א רבים דארף דעם אבל, למשל צו זיין א שוחט אויב עס איז נישטא נאך איינער, אדער צו פסק'נען א שאלה איז א אבל מותר, ווייל עס איז צורך רבים, און עס שטייט אויך אין די פוסקים אז א דאקטער וואס איז א אבל, מעג גיין היילן איז די שבעת ימי אבילות, יעצט אויב וועגן צו געבן עסן פלייש מעג דער אבל שחט'ן איז כ"ש ביי א סכנה פון דארשט וואס איז מער א ווייטאג ווי צו זיין הונגעריג, ממילא דא איז דאך געווען דעם ערשטן טאג פון אבילות וואס איז זייער חמור, און וועגן דעם איז משה ואהרן נישט ארויס פון שטוב, דעריבער ווען די אידן זענען געקומען צו זיי אין שטוב. האט זיי דער אויבערשטער געזאגט ווייל עס איז א מצב פון סכנה פון דארשט, דארפט איר מבטל זיין פון אייערע אבילות און גיין געבן די אידן וואסער, און הגם וואס ביי אכילה שטייט מען דארף פריערט געבן פאר די בהמה, אבער דא ביי דארשט איז אויך א סכנה דארף מען געבן פאר די מענטש פריערט, דעריבער שטייט וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה, פריערט די מענטשן און נאכדעם וְאֶת בְּעִירָם, די בהמות. (תנופה לחיים – ר' חיים פאלאג'י)

פארוואס האט משה געדארפט דערמאנען יציאת מצרים דא?

אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה וכו' וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ:(כ' י"ד פארוואס האט משה רבינו געדארפט מקדים זיין פאר מלך אדום אז די אידן זענען געווען און ארויס פון מצרים, ער וואלט געקענט פשוט פרעגן רשות דורכגיין זיין לאנד? נאר די גמ' (נדרים לא.) זאגט אז מען מאכט א נדר אסר'ן פון זרע אברהם איז מען אסור פון א איד אבער נישט פון בני ישמעאל און בני עשו און דער רמב"ם אין פי' המשניות איז מסביר ווייל נאר די אידן וואס זענען ארויס פון מצרים זענען זרע אברהם און נאר צו זיי באלאנגט ארץ ישראל. וועגן דעם האט משה רבינו געמוזט מקדים זיין פאר מלך אדום וואס זענען בני עשו, אז ער זאל נישט האבן קיין טענה נישט לאזן די אידן דורכגיין ווייל ארץ ישראל באלאנגט צו זיי אויך! דעריבער האט משה רבינו געזאגט אז ארץ ישראל איז נאר פאר די אידן וואס זענען געווען אין מצרים און נאר אידן זענען די זרע אברהם, דעריבער מוז ער זיי דורכלאזן די לאנד וואס געהער צו זיי. (בית ישראל– אדמו"ר מאטטערסדארף)

מדור העזבדות

ר' מאיר מפרימישלאן מיט זיין אפענע אויגן שאפט הכנסת כלה אויף א פלא'דיגן וועג

עס האט געוואוינט לעבן שטאט פרימישלאן א איד, ר' יצחק, וואס ער איז געווען א גרויסער ארימאן אבער שטענדיג איז געווען א צופרידינער פול מיט בטחון אין אויבערשטן. מיט די צייט האבן די קינדער אויפגעוואקסן און די צייט צו טאן א שידוך מיט זיין טאכטער איז אנגעקומען, די קינדער זיינער זענען געווען זייער געראטענע און מען האט אים גערעדט א פיינער בחור וואס מען דארף צושטעלן א נדן, ר' יצחק האט געלעבט מיט פול אמונה און בטחון און האט צוגעזאגט דעם נדן און מען האט באשטימט א צייט אויף די חתונה.

די טעג לויפן שנעל און די טעג פון די חתונה דערנענטערן זיך, ר' יצחק זוכט עצות אבער ער זעט נישט קיין וועג ארויס, ער איז נישט געווען פון די חסידים, אבער ער האט אז א צדיק האט א וועג צו עפענען אלע טויערן פון שפע דורך

זיינע תפילות האט ער מחליט געווען אז ער פארט קיין פרימישלאן צום הייליגן צדיק ר' מאיר'ל וואס איז באוואוסט פאר א פועל ישועות, ער איז אריין צו ר' מאיר'ל וואס נעמט אים אויף ווארעם און הערט אוים ר' יצחק'ס בקשה, ר' מאיר'ל באוואונדערט די רוהיגקייט און בטחון פון ר' יצחק און נעמט זיך טראכטן א עצה, ווען דער רבי רופט זיך אן און פרעגט ר' יצחק אפשר פארמאגט ער "א פראטיטשקע" - א אייזענער נאדעל וואס רייניגט א פייפקע-? ר' יצחק ענטפערט אז ער רייכערט נישט קיין פייפקע! זאגט אים ר' מאיר'ל גיי שאפ מיר א פראטיטשקע און אויב נישט קום נישט צוריק צו מיר איך קען דיר נישט געבן א עצה! ר' יצחק ווערט א פארלוירענער, און פארשטייט נישט וואס האט א פראטיטשקע צו טאן מיט זיין ישועה!

אבער ר' יצחק וואס האט געהאט אמונת ה' האט אויך געהאט אמונת צדיקים און ענטפערט פאר ר' מאיר'ל, "אוודאי איך וועל איבערקערן וועלטן און פארשאפן פארן רבין א פראטיטשקע"! גוט, זאגט ר' מאיר'ל, ר' יצחק פארלאזט דעם רבי'ן'ס שטוב מיט א זריזות און גייט זוכן וואו ער קען פארשאפן אזא נאדעל פארן רבין פון פון איין פלאץ צום אנדערן ביז האט ער אנגעקומען צום ריכטיגן פלאץ און ער גייט אריין אין א שטוב וואו ער זעט א אלטע גוי א אייזן שמידט זיצט און פרעגט וואס ער דארף און ר' יצחק ענטפערט אז ער דארף א פראטיטשקע, זאגט אים דער גוי ער קען דאס מאכן אבער עס איז טייערע זאך, ווייל די אויפן ווי מען מאכט דאס איז זייער שווער, ר' יצחק הייסט דער גוי דאס מאכן.

ר' יצחק האט געטראפן חן ביי דעם גוי און ער האט אים געבעטן בלייבן ביי אים ביז ער ענדיגט די ארבעט און דערווייל האבן זיי זיך אריין אין א געשפראך פרעגענדיג איינעם אויף דער אנדערן, און ווען ר' יצחק פרעגט דעם אלטער גוי אויף זיין משפחה האט ער געענטפערט ער איז אליין אויף דער וועלט, פרעגט אים ר' יצחק וואו לייגט ער זיין געלט? האט דער גוי געענטפערט קום מיט מיר איך וועל דיר וויזן און ער דעקט אויף א פאס צווישן די פעסער פון ווין וואס דארטן ליגט זיין אוצר פון וואס ער האט געארבעט זיין גאנצן לעבן. פרעגט אים ר' יצחק וואס קלערט ער צו טאן מיטן אוצר? ענטפערט דער גוי אז ער וויל שוין אויפהערן צו ארבעטן און פארמאכן זיין געשעפט און נוצן די געלט ארומפארן די וועלט און לעבן פון דעם ביז ער וועט שטארבן. ווען די נאדעל איז געווארן פארטיג האט דער גוי געזאגט פאר ר' יצחק אז ער דארף נישט די געלט יעצט און ער קען אים צאלן ווען ער וועט האבן, ר' יצחק דאנקט דעם גוי און וויל שוין גיין צו ר' מאיר'ל און אים געבן דעם פראטיטשקע.

אבער ער וועט ערשטוינט ווען ער קומט אן צום רבין און דער גבאי קומט ארוים פון רבין און זאגט אים אז ער קען אים נישט אויפנעמען יעצט זאל ער קומען מארגן אפשר וועט ער אים דעמאלט'ס אן נעמען! ר' יצחק פארלירט זיך נישט און גייט ארוים זוכן א אכסניא ביז מארגן און אזוי דרייט ער זיך אין די נאכמיטאג שעות זוכן א פלאץ ווען ער הערט ווי איינער פויקט, וואס דאס איז געווען א סימן אז ער האט עפעס וויכטיג איבערצוגעבן און אלע פלעגן צוזאם קומען הערן וואס דער פויקער האט צו דערציילן, דער פויקער האט מודיע געווען אז היות אז אין עק פון שטאט האט געוואוינט א אייזן שמיד וואס איז היינט געשטארבן און האט קיינעם נישט איבערגעלאזט און ווי עס זעט אוים איז ער געווען א ארימאן, ממילא וועט זיין א ליציטאצי' -אוקשן- אויף זיין הויז און כלים און פון די געלט וועט מען האבן פאר אים א בכבוד'יגן קבורה.

ר' יצחק הויבט זיינע אויגן: אשא עיני אל ה', מיט א שבח והודאה, וואס דער אויבערשטער האט אים געפירט צום גוי און האט נושא חן געווען ביי אים און אים אנטפלעגט זיין אוצר וואס איז געווען באהאלטן פון די וועלט! ר' יצחק שלאפט נישט יענער נאכט און גייט אפזוכן באקאנטע אידן וואס קענען אים בארגן די געלט אויף א פאר טעג כדי קויפן דעם הויז, און ווען ער האט געשאפט א שיינע סומא געלט איז ער געקומען צו די ליציטאצי' וואס דארטן האבן זיך אויך געזאמעלט מענטשן וואס האבן געוואלט כאפן א מציאה, אבער ר' יצחק ווייסט דאך וואס זיי ווייסן נישט, און טרייבט ארויף א פרייז וואס די גויים האבן געוואונדערט און גאר רחמנות געהאט אויף ר' יצחק וואס וויל צאלן אזא הויכע פרייז פאר א אלטע פארלאזטע געשעפט און הויז, און זיי האבן אים דאס געלאזט קויפן, ר' יצחק האט געהאט ביי זיך גענוג געלט און גלייך באצאלט פארן שטאט'ס הויפט און באקומען דעם שליסעל פון הויז.

ר' יצחק גיט א שבח והודאה פארן אויבערשטן און יעצט זעט ער קלאר די הייליגער כוונה פון ר' מאיר'ל וואס האט אים געהייסן שאפן די פראטיטשקע און נישט אריינגעלאזט ביי אים! מיט א פרייליכער הארץ גייט ר' יצחק אריין אין שטוב פון גוי און גייט גלייך זוכן צווישן די פעסער פונקט ווי דער גוי האט אים געוויזן און מיט א רוהיגקייט עפענט ער יענע פאס, און אהא! דער אוצר איז נאך דא, הודו לה' כי טוב!!! ר' יצחק האט גענומען ציילן די געלט און גאלד און זילבער פון אוצר וואס דאס איז געווען א פארמעגן און גענוג אויף חתונה מאכן אלע זיינע קינדער, און ר' יצחק נעמט ארוים וויפיל פון אוצר וואס ער האט געבארגט פון זיינע באקאנטע און זיי געברענגט דאס געלט, און דערנאך איז ער אריבער צום הויז פון ר' מאיר'ל וואס יעצט האט אים שוין דער רבי געווארט פאר אים און ער גיט ר' יצחק א ברייטן שלום עליכם און פרעגט אים צו ער האט געברענגט דעם פראטיטשקע?

ר' יצחק ווייסט קלאר יעצט אז דער רבי האט נישט געדארפט דעם נאדעל פארן פייפקע און דאס איז געווען אלעס כדי ער זאל באקומען דעם אוצר! און ר' יצחק נעמט דערציילן דעם רבין די ישועת ה', דער רבי האט זיך געפריידט און געוואונטשן ער זאל אהיימגיין לחיים ולשלום, ר' יצחק איז געגאנגען דינגען א בכבודיגן וואגן און ארויף געלייגט אין וואגן די אלע פעסער ווין פון גוי אז קיינער זאל נישט כאפן אז ער האט אן אוצר און איז אהיים געקומען בשלום און דערציילט זיין בני בית די ישועת ה', ר' יצחק האט אריינגעגעבן די נדן און מען האט געשטימט א טאג פאר די חתונה,

ר' יצחק איז געווארן פון א עני ואביון צו א גרויסן עושר וואס האט געהאט א לב טוב און געטאן גרויסע חסדים מיט אידן, דער הויז אין פרימישלאן פון גוי האט ר' יצחק געמאכט א הכנסת אורחים שטיבל און אזוי האבן אידן וואס זענען געקומען צום רבין ר' מאיר'ל געהאט וואו צו זיין און ר' יצחק איז געווארן א נאנטע חסיד פון ר' מאיר'ל און געהאלפן מיט אסאך געלט זיע"א

הוצא לאור ע"י "עולם הספרים" המרכז העולמי לספרים שאינם בנמצא ולספרים עתיקים וכתבי יד- צו פארקויפן -

סעט מליצי אש $300, סעט סופרים וספרים של הר' שלמה זוין $200 ספר מנחת אשר שלמד בו מרן הדברי יואל $1500, ספר יעיר אזן להחיד"א מיט פול הגהות א חכם דב"ש און הגאון ר' חיים סתהון $1500, סידור של"ה דפוס ראשון מיט הגהות און באלאנגט צום דעת שלום משאץ לונדון $50000 סידור קול יעקב סלאוויטא הגהות און באלאנגט צו הרה"ק ר' בצלאל מרגליות געווען ביים בעש"ט $45000 ספר עסים רימונים מיט צוויי חתימות השרף מטאש 10000 $ א תהלים וואס רבינו יואל און זיין רביצין האבן געגעבן פאר א מיידל צו מתפלל זיין פארן רבי'ן געזונט, $1000, סידור חמדת ישראל מונקאטש דפוס ראשון עם הסכמות חשובות עם הפראנומעראנטן $1000, שושן סודות קארעץ שייך להאדמו"ר ר' משה שמואל ר"ב בן הגה"ק ר' יהוסף ר"ב מקאסאן, ספר טל חיים וברכה ליסקא עם חתימות ר' חיים בנימין גראס ממונקאטש, סעט פרדס יוסף על התורה דפוס ראשון נדיר מאוד $600, סעט כלי חמדה על התורה דפוס ראשון נדיר מאוד $600, א תעודה מיט חתימת הרה"צ מטאש זצוק"ל, א בריוו פון הרה"ק ר' מרדכי ובנו ר' אברהם די זוויהעלע רבי'ס זצוק"ל, תהלים אמרות טהורות דפוס זיטאמיר, תהלים דגל והודיה דפוס זיטאמיר, תהלים ע"ט דפוס זיטאמיר, הרבה ספרים מישיבה תת"ל ליובאוויטש ומישיבת מיר שנדפסו בשנגהאי. הרבה ספרי חב"ד שנדפסו לפני המלחמה, ספר כתר תורה על מצוות עם הרבה חתימת פון הרה"ק ר' יעקב חיים סאפרין מקאמארנא אויך דריי גמרות פול מיט הגהות פון אים, ספר שארית ישראל ווילעדניק דפוס ראשון א סגולה אויף שמירה, תהלים בן ביתי סגולה פאר גוטע קינדער און לכל דבר $1500. **גרויסע תהלים מיט מעמדות דפוס זיטאמיר $7000, ספר מיט צוויי חתימות פון הגה"ק ר' יחזקאל מערץ.** א גמרא פון הגאון ר' שלמה היימאן זצ"ל $600, עת לעשות דפוס ראשון, ספר אוצר הרבנים $200 ספר פנקס המוהל של החת"ם סופר $90 קומט אריין און איבערצייגט זיך. איבער 10000 ספרים אין געשעפט.

4403 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA 718 438 8414 718 633 5500 T/f Hours are 11-7:30 Fri till 1:30, To receive pardes: send to- pardesyehuda1@gmail.com or pickup in the store from Wednesday also on the web at *WWW.SEFORIMWORLD.COM* מען קען באקומען דעם גליון אין די קונטרס גליונות לשבת

--Please call us or email or fax and we will try to have the Gilyon delivered to your bungalow colony or camp. אדער אויף לדעת- מיר ווינטשן אלע א געזונטע זוממער